

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ ТА РИЗИКИ, ЯКІ НАС ЧЕКАЮТЬ У 2021 РОЦІ

Солод Владислава Сергіївна, Нечухран Катерина Олександрівна, магістрантки
Науковий керівник - Дмитренко А.В., д.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
банківського бізнесу та оподаткування

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

м. Полтава

Економічна безпека країни, є вагомою складовою системи національної безпеки, що формує захист національних інтересів, також економічна безпека виступає безпосередньою умовою дотримання і реалізації національних інтересів, щодо забезпечення фінансування, доходів та витрат

Сучасний стан економічної безпеки України повинна забезпечувати досить високу міру незалежності від стратегічних партнерів, тих, які потенційно можуть впливати на політичні рішення, які будуть неприйнятні з комерційного погляду.

Питання економічної безпеки охоплює інтереси багатьох країн. Як показує світовий досвід, збиток економічним інтересам зумовлює різноманітними спробами:

- порушенням нормального стану міжнародної торгівлі (введення надмірних кількісних і тарифних обмежень, штучне підвищення або зниження цін на ті чи інші товари),
- створенням перепон на шляху міжнародного руху технологій,
- порушенням практики комерційної діяльності та ін.

У сучасних умовах розвитку економіки України, особливо на основі процесів глобалізації, окреслена вище проблема постає особливо гостро.

Ключовими ризиками економічної безпеці слід визначити :

- критичне гальмування економічного розвитку України та погіршення основних макроекономічних показників;
- згорання промислового виробництва;
- зниження економічної активності, насамперед інвестиційної;
- погіршення добробуту населення (домогосподарств) та зростання рівня безробіття;
- посилення боргового тиску, насамперед, у державному секторі;

Найбільш актуальними факторами глобалізації, які створюють численні загрози економічній безпеці держави, є:

- 1) нестабільність світової фінансової системи, яка супроводжується незбалансованістю світової торгівлі та інвестиційних потоків між найбільшими економічними центрами світу;
- 2) розширення світових ринків для певних видів продукції, товарів і послуг.
- 3) поширення кризових явищ. Остання фінансова криза, що почалася у вересні 2008 р. з банкрутства великих фінансових установ у США, швидко переросла у глобальну кризу, що призвело до банкрутства декількох європейських банків, падіння різних біржових індексів і вартості акцій та товарів по всьому світу, створивши загрози економічній безпеці країн.

Загрозами економічній безпеці України, які створюються в умовах глобалізації, слід визначати реальні або потенційні явища та події, що загрожують функціонуванню і розвитку економічної, соціальної та політичної системи, а також життєво необхідним потребам та інтересам людини, суспільства і держави. При цьому загрози економічній безпеці прийнято поділяти на зовнішні та внутрішні.

До внутрішніх загроз економічній безпеці України можна віднести:

- низький технологічний рівень більшості галузей,
- високі витрати виробництва,
- низьку якість продукції і, як наслідок, низьку конкурентоспроможність національної економіки;

- низьку ефективність державного управління соціально-економічними процесами.

До головних зовнішніх загроз належать:

- імпортна залежність України з багатьох видів продукції, включаючи енергоносії;
- нерациональна структура експорту;
- відтік закордон інтелектуальних і трудових ресурсів;
- слабка розвиненість транспортної інфраструктури зовнішньоекономічних стосунків .

Таким чином, економічна безпека держави як економічна категорія являє собою певну сукупність відносин і пов'язаних з ними заходів, що забезпечують здійснення економічного суверенітету, економічне зростання, підвищення добробуту в умовах наявності системи міжнародної економічної взаємозалежності.

В умовах подолання наслідків пандемії (COVID-19), фінансово-економічної кризи, пріоритетним напрямом діяльності держави й бізнесу є проведення скоординованої політики, яка б максимально врахувала фактори та ризики, що загострюють кризові явища у фінансовому секторі. Ураховуючи масштабність, глибину й тривалість кризових явищ у вказаному секторі, а також ступінь їх негативного впливу на процеси, що відбуваються в українській економіці, потрібно встановити реальний стан ситуації, що склалася в бюджетній безпеці нашої держави.

Особлива актуальність дослідження цього питання обумовлюється складною економічною ситуацією розвитку нашої країни, адже коли в держбюджеті України стабільно з року в рік бракує близько 100 млрд. грн. для покриття видатків, то в середовищі подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), орієнтовно дефіцит складе на 2021 рік 246,6 млрд. грн. [2]. А зараз уряд розпоряджається тим, чого ще немає. Дмитро Боярчук відзначає, що 246,6 млрд. грн., які не вистачатиме на покриття всіх витрат у бюджеті 2021 року, та потрібно буде десь взяти. Експерт припускає, що для покриття такого дефіциту бюджету уряд розраховує проводити у 2021 році емісію гривні. На це вказує і високий рівень інфляції, які уряд заклав у свій проєкт бюджету [3]. Ухвалене у квітні рішення про збільшення 2020 р. дефіциту (до 7,5%) продиктоване непередбачуваними обставинами – Ковідом. Але ж для 2021 року коронавірус – уже більш-менш прогнозована річ. І решту видатків також можна передбачити. У наших умовах це означає, що їх доведеться позичати. Якщо ж держборг збільшуватиметься швидше, ніж росте ВВП, країна у небезпеці буде у небезпеці.

Якщо країна втілює зважену фіскальну політику, залучати кредити вона може під порівняно невеликі відсотки. Коли ж дефіцит зростає, та ще й у відносинах з МВФ не всі крапки над "і" вдалося розставити, вартість грошей набагато вища. Оскільки український бюджет вкрай залежний від зовнішнього фінансування, тому 2021-й не стане винятком. Як і 2020 року, залучити від міжнародних донорів та покупців українських цінних паперів доведеться до 700 мільярдів гривень. Й ризики недоотримання коштів для погашення бюджетного дефіциту, як і минулого року, доволі високі.

Також ухвалений Верховною Радою законопроект держбюджету України на 2021 рік викликає питання до реалістичності низки джерел наповнення держказни, від якого залежать номінальні доходи бюджету. Падіння ж економіки навпаки виявилось більшим, ніж

прогнозував уряд. А валютний курс – нижчим, аніж розраховували. Подібні підходи характерні й для Держбюджету-2021. Відповідно, виконання плану надходжень під загрозою. Аж до ймовірності секвестрування бюджету – за деякими прогнозами, за результатами першого півріччя чи й першого кварталу [1].

Стосовно податкових надходжень, то додаткових можливостей для їх збільшення 2021 року може й не бути. Отже, можливостей для додаткового зростання фактично не буде. Те ж стосується й занадто оптимістичного прогнозу щодо прибутків державних підприємств, лівову частку яких мають переказувати до бюджету. Та й показників зі стягнення податку на прибуток загалом. Враховуючи екстремальний 2020 рік, коли багато підприємств нарощували збитки, очікувані бюджетні доходи у 2021-ому ми просто не отримаємо. Стосується це як планів з адміністрування податку на прибуток, так і податку на додану вартість. Ознаки затримок з поверненням ПДВ, до речі, ми, на думку експерта, мали вже цього року.

Щодо видатків, то тут йдеться про фактичне заморожування на колишньому рівні фінансування оборонних програм на тлі підвищення видатків на правоохоронні органи. Асигнування на утримання Офісу генпрокурора зростуть на 46%, Держбюро розслідувань – на 67%. Ще 1,32 мільярда гривень (на 42% більше, ніж 2020 р.) запланували на Державну фіскальну службу, де триває процедура ліквідації у зв'язку з очікуваним створенням Бюро економічної безпеки. Формально законодавчої вимоги щодо витрат на безпеку та оборону не менш ніж у 5% ВВП начебто і дотрималися. Загальні видатки навіть збільшили до 5,93 % ВВП (майже 268 мільярдів гривень). При цьому фінансування Міністерства оборони скоротили [1].

Окрема тема – медицина. Фахівці звертають увагу, що резервів, які можна було б використати залежно від того, як поширюватиметься коронавірус, навіть теоретично не сформовано.

Загалом же дефіцит Пенсійного фонду у 2021 році сягне 195 млрд. грн. [1]. Компенсувати його доведеться саме із Держбюджету. Отже, і справді йдеться про неабиякий додатковий ризик.

Отже, проведене дослідження показало, що в 2021 році найбільші ризики та загрози бюджетній безпеці України простежуються у сфері зовнішньої заборгованості та залежності від зовнішнього фінансування, розбалансованості між податковими надходженнями і видатками, дефіциту Пенсійного Фонду України і браку фінансування медицини, що в результаті відобразиться в макроекономічних показниках. Тому подальші дослідження у сфері зміцнення фінансової безпеки держави доцільно спрямувати на обґрунтування механізму управління внутрішніми й зовнішніми ризиками державної фінансової, зокрема бюджетної, стабільності.

Література

1. Бюджет -2021: добре, що ухвалили, але варто оцінити ризики [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3156086-budzet-2021-dobre-so-uhvalili-ale-varto-ociniti-riziki.html>

2. Закон України Про Державний бюджет України на 2021 рік [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text>

3. Проєкт бюджету-2021: що не так з кошторисом України на наступний рік? [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.dw.com/uk/proiekt-biudzhetu-2021-shcho-ne-tak-z-koshtorysom-ukrainy-na-nastupnyi-rik/a-54978200>